

درس خارج فقه نظام سیاسی آیت الله اراکی رحمته الله علیه «جلسه ۴۱»

سال تحصیل ۹۸-۹۹

بررسی نقدهای وارده به نظام دموکراسی به پایان رسید، اینک نکاتی را که به عنوان نقد دموکراسی مطرح کردیم در سیستم سیاسی اسلام با نگاه شیعی و فقه اهل بیت علیهم السلام، جبران شده و برای آنها راه حل ارائه شده است و آن نقاط خلل در نظام سیاسی اسلام وجود ندارد و به طور خلاصه آن نقطه قوت دموکراسی در سیستم نظام سیاسی اسلامی وجود دارد؛ لکن نقاط ضعف آن در سیستم سیاسی اسلام نیست.

نقطه قوت نظام دموکراسی این است که یک سیستم مردمی است و در گذشته توضیح دادیم که قدرت در نظام سیاسی اسلام نیز بردوش مردم قرار دارد و حکومت سیاسی در اسلام قدرتش را از مردم می گیرد؛ لکن مشروعیت باید از جانب خدای متعال برسد. البته اینکه می گوئیم نظام سیاسی اسلام با قدرت مردم شکل می گیرد، نه قدرتی که براساس فریب و اعمال زور و فشار باشد، به عبارت دیگر در نظام سیاسی اسلام این چنین نیست که به دست آوری قدرت مردمی از هر طریقی که باشد، مقبول باشد؛ بلکه اگر مردم به حاکمان اسلامی قدرت ندهند حکومت اسلامی برپا نمی شود و حاکم اسلامی به قدرت و زور به تشکیل حکومت نمی پردازد. در آیات قرآن کریم نیز تصریح شده است که قدرت برای مردم است و این قدرت مردمی را نباید با زور گرفت: «لَسْتُ عَلَيْهِمْ بِمُصِيطِرٍ»^۱ و یا آیه کریمه: «وَمَا أَنتَ

---

^۱. سورة غاشیة: ۲۲.

عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ^۱ و همچنین آیه: «وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعاً فَأَنْتَ تُكْرِهُ
الْنَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ»^۲

باید به این نکته توجه شود که اگر حکومت اسلامی مستقر شد و مردم آمدند و حکومت اسلامی تشکیل دادند، در اینجا برای حاکم وظیفه دفاع از این حاکمیت وجود دارد و اگر عده‌ای با اعمال زور و فریب مردم بخواهند قدرت را از حاکمان اسلامی بگیرند حاکم موظف به دفاع از حاکمیت اسلامی است و این متفاوت است با آنچه بیان شد.

حکومت اسلامی با دعوت مردم به حق و تبیین و برهان است و گفته‌ایم که این قدرت مردم با دو پیمان دور حکومت اسلامی جمع می‌شود: پیمان اطاعت و پیمان نصرت: «إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَ يُقْتَلُونَ وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ»^۳ خود این دو پیمان نشان دهنده این است که قدرت جامعه اسلامی با مردم شکل می‌گیرد.

درست است که در اسلام قدرت تکویناً دست مردم است؛ لکن مردم مسئولند در برابر یک مقام برتر و موظفند آنچه را حق است بخواهند و آن عدل و حق قبل الانسانی را انتخاب و اطاعت و نصرت کنند؛ لذا پیمان می‌بندند که به آن مسئولیتشان عمل کنند. و یکی از نقدهایی که بر دموکراسی بیان کردیم همین بود که در دموکراسی مردم در برابر جایگاه برتری مسئول نیستند.

۱. سوره زمر: ۴۱.

۲. سوره یونس: ۹۹.

۳. سوره توبه: ۱۱۱.

بررسی نقدهای موجود در نظام دموکراسی در نظام اسلام:

اولین نقدی که بردموکراسی داشتیم؛ خلاء جهان‌بینی و اینکه این نظریه مبتنی بر پایه یک تفکر بنا نشده و تبیین نشده آیا معتقد به خدا هستند یا نیستند؛ اگر معتقد به خدا هستند، خدایی که انبیا معرفی کردند، خدای فعال و فرمانرواست و اگر به خدا معتقد نیستند باید روشن کنند چه کسی بالذات حق امر و نهی دارند. به تقریبی که در گذشته بیان کردیم.

روشن است که این نقد در نظام سیاسی اسلام وجود ندارد و ما در ابتدای بحث مفصلاً به جهان‌بینی سیاسی پرداختیم که در جلد اول کتاب نظام سیاسی اسلام چاپ شده است و گفتیم: ﴿الَّاهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾^۱ و آیه کریمه: ﴿إِنِ احْكُمُوا إِلَیْهِ﴾^۲ و همچنین: ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَیُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾^۳

خلاصه اینکه تمام واژه‌هایی که دلالت بر حکومت و فرمانروایی دارد در زبان عرب در قرآن مختص به خدای متعال شده است.

پایان

---

۱. سوره اعراف: ۵۴.

۲. سوره انعام: ۵۷.

۳. سوره مائده: ۵۵.